

МИТ О МАШИНИ

СЛОБОДАН ШКЕРОВИЋ

САДРЖАЈ

Мит о машини	11
Машина судбине или едиповска превара	21
Неуромансер (научна фантастика)	27
Мит о (интелигентној) машини – борба за „просветљење“	33
Покрет душе	37
Карактер и срећа	41
Снови су претварање сваке помисли у догађај ...	45
Машина-људождер	49
Куда кружи материја	57
Шта је мисао машине	61
Платон и волови	63
Заблуда о свести – квантно рачунање	67
Дискретни шарм технологије	77
Прича	79
Мит о информацији	81
Референтни систем и чему све то	85
Како „ради“ афекција	89
Кафкин <i>Процес</i> – Бекство из затвора	93
Холивуд, ТВ, таблоиди	96

Језичка машина – деконструкција језика, аналитички метод, сигнализам	98
Да ли је Маркс знао како „ради“ светска машина ...	105
Марксистичка дијалектика феудализма	113
Стварност као машина и утопија	119
Ратна машина.....	123
Рекламирање рата – Перл Харбор	125
Разлика у потенцијалу – основни погон машине ...	127
Суперјунаци – „натприродна“ решења за природно зло	129
Бог из машине или бог-машина	131
Како ради машина ума	133
Дужничка машина	137
Грижа савести	140
Лов на „просечну интелигенцију“	143
Кратки спој као погон	149
Разликовање, разлучивање, разабирање, диференцијација	150
Посвећеност – препуштање	152
Временска машина – времеплов	153
Машина тело–ум	155
Комуникацијска машина (природна односно људска) заједница	157
Рок машина	159
Генерацијска машина	159
Да ли је машина узрок или последица? Да ли машина производи узроке и/или последице	161
Осећање нарастања	163

Политичке фабрике – рекламирање „савремене“ технологије	164
Машина као тело, прича и садржај као тело	165
Ослобођење од машине или ослобођење машине – зоне	167
Perpetuum mobile прве и друге врсте	179
Матријархат и патријархат	186
Шта је смрт	187
А шта је сопство	189
Ко влада светом	191
Интернет ствари	194
Човечанство је тријумф технологије	195
Сигналистичка машина	197
Маглина сигнализам	207
Области живота и смрти	207
Уметничка и филозофска авангарда	210
Сигнализам – авангарда искључивости	211
Интелигенција или индугенција?	213
Још реч-две о Систему	215
Соларис – Баш-челик	218
Рвачки принцип живота – Лаокоон	233
Шта је живот и шта је последица живота	233
Ружин пупољак	236
Грабљивци и покорни – Спознај себе	239
Рециклажа оргазма	242
Тамна звезда уметности	245
Одређивање положаја уметности	245
Авангарда	246

Свет богат сиромаштвом	248
Селфи Доријана Греја	248
Бесмртна кошница	250
Тамни вилајет	251
Изгубљена и поново стечена особина уметности	252
Прекидач копирајта	253
Тунел који води ван тамнице	255
Космичка Мрежа	256
Зоран Стефановић: Четврта кариџа еонизма	
и џуцање свих џечајџа	259
О џисцу	261
О сликару	263
Библиоџека СИГНАЛ	265

„Овакве ствари ме заиста њлаше, јер у мени честџо стварају осећање да сџм њојам објективне истине чили из свеџа. На крају крајева, велика је шанса да ње лажи, или њима сличне лажи, нађу месџо у истџорији... Иџак, њосле свеџа, некаква истџорија диће најисана, и када они кођи се заџправо сећају раџа њоумиру, она ће њосџаџи оџиџџейрихваћена. Тако ће њракџично лаж њосџаџи истџина.“*

Џорџ Орвел

* This kind of thing is frightening to me, because it often gives me the feeling that the very concept of objective truth is fading out of the world. After all, the chances are that those lies, or at any rate similar lies, will pass into history... Yet, after all, some kind of history will be written, and after those who actually remember the war are dead, it will be universally accepted. So for all practical purposes the lie will have become the truth. *George Orwell, Looking back on the Spanish War*

МИТ О МАШИНИ

Ум је њун машина

Машина значи моћ.* Моћ је рад којим се производи, мења, управља, ствара и уништава. Машина ствара према себи, према сопственом склопу, према сопственој идеји. Машина је моћ обмане и самообмане, важности и самоважности, небриге и слепо окрутности. Иако, уколико гледамо развој механике током хиљада година, изгледа да је уложен велики напор у унапређивање „средстава производње“, то је све последица једне те исте „логике“ то јест „тежње“. Машина је победа инерције**. Машина је рад начела разликовања.

„Рећи ћу вам нешто о причама... Оне нису једноставно забава. Немојте да вас то заваља. Оне су све што имамо, видљиве, све што имамо да се боримо против болести и смрти.“

Лесли Мармон Силко

Мит је – прича***. Када посматрамо свет око себе, тражимо – захтевамо – причу, смисао, целовитост с почетком,

* Од старогрчког *механе*, из индоевропског корена *maih* (моћ).

** Инертан дословно значи – невешт, али се најчешће преводи као „лењ“.

*** Интерактивни референтни систем.

средином и крајем. Уколико се бавимо истраживањем, желимо да објаснимо дејство које твори свет тј. наш доживљај/разумевање (који јесте свет). Ово је полазиште сваке науке, од најпримитивније до најсавременије. Нема науке која не покушава да исприча причу о настанку, трајању и коначном исходу (који се неретко, као извесност, пројектује у будућност). Али, у таквом настојању неминовно се сусрећемо с *бесконачношћу* односно с почелом (као кармичким генератором). Решење тог проблема (који спречава да се прича отпочне и заврши) јесте у схватању рада као почела. Ако је свет у својој сложености и раздељености последица рада, онда је тај рад почело, нешто што непрестано делује. Стога, то сваки приповедач зна, није битно пронаћи „први“ догађај већ је довољан било који догађај којим би започела прича (изнебуха). Тако у различитим космогонијама имамо наизменично бога-творца који ствара свет, али имамо и свет из којег настају богови, а затим тај свет добија обличје игре између богова и/или других сила. Углавном, објашњење (настанка) света тежи да буде што једноставнија прича, чак симбол али даља надоградња постаје неразмрсиво клупко међусобних односа и утицаја који „глуме“ историју.

Ако је свет – *свeтска машина*, онда је истовремено и прича коју сâм о себи прича. Ми, који га истражујемо, схватамо да је свет (прича) увек о себи (никад о оно-страном). Свет је, ма колико био (бесконачно) велики, затворен у себе, извире и увире у себе, сваки детаљ припада њему. Почетак света није догађај на почетку праве

линије, он је увек ту, било где, било када, у разноликости бескраја.

Проблем праве линије, временске линијске представе, заправо је главна препрека разумевања света око нас. Свет чини безброј догађаја који су повезани или нису повезани на безброј начина. При представљању временске линије, највећи део тога бива цензурисан, е да би се одржала идеја праве, неокрзнуте линије која остаје иза или води до „светог“ сопства. То је оно што у највећој мери заслепљује – представа одређеног (усмереног) рада, која је само то а односи се на једно/сопство.* При томе, сопство (јединка, индивидуа) хоће да виђење света прилагоди себи, самим тим редукује свет на ниво сопствене интелигенције тј. сопствених потреба односно могућности. Уколико ова интелигенција није на „довољном“ нивоу (на нивоу *изнад* јединке), она неће схватити да раст не може бити неограничен и да неограничени раст може да се оствари једино као распад неког виђеног система. Систем нараста геометријском прогресијом, али енергија доступна за ту сврху – не! Тако да се систем – нарастајући – распада, нестаје из виђења. Посебно је занимљиво уочити ентропију

* Сетимо се само Хегелове небулозе о кретању духа као осмишљене историје и врхунцу тог догађања отеловљеном у Немачкој држави. Хегел је нпр. „шкартирао“ Индијце због њиховог поимања времена као цикличног догађања, а Африканце због тога што су у појединим тренуцима губили разум и кретали у велике геноцидне покоље. На крају крајева, и кајзерска и хитлеровска Немачка учиниле су – исто, и то два пут заредом у 20. столећу!

(„топлотну смрт“) интелигенције. Наиме, писци то добро знају, издавач ће често захтевати поједностављивање у тексту како би широке читалачке масе могле да разумеју о чему се ради. Наравно, неће се десити да се од пригласиога писца захтева да пише – интелигентније!

Споменућу једну теорију, мени до дана данашњег и јасну и нејасну – Дарвинову теорију о природном одабирању врста или Теорију еволуције. Поставка ове теорије је динамичка, јер се ствари посматрају као у времену (бележи се промена али је нејасно чиме је и да ли је изазвана – него је случајна јер је мутација таква), њено је разумевање нужно статичко, јер се оно што је сада јавља као нешто што се не мора и не треба (али се лако може) – вредновати! Теорија еволуције у себи не садржи идеју поретка или напретка (вредновања и поређења), али пошто без „приче“ не постоји ни контекст постојања, у њу се лако може учитати сваки произвољни садржај. Разлог за то (и за „нејасноћу“) јесте управо мешање апсолутног гледишта* с линеарним (временска линија**). Те две идеје никако не иду заједно и ако их укрстимо, њихов пород ће бити – химеричан. Ствар је у томе да идеја заузме место метода, који је аналитички, и надаље диктира „разумевање“ тј. логику (а идеја ће увек да брани

* Теорија = гледиште, виђење.

** Линеарно виђење захтева причу, промену од нечега ка нечему, сврху кретања итд. Линеарно виђење јесте приповедање. Али када је оно таксативно, статистичко, научно, оно престаје да бива прича и постаје бол, патња за причом. Због тога се, мислим, Теорија еволуције у многих изобличује у телеологију, у социјални дарвинизам итд.

себе – никад тамо неку истину!). Да није те идеје, Теорија еволуције не би заузимала тако значајно место и не би било вековних расправа између „научника“ и „теолога“, које су расправе апсолутно бесловесне и превише очигледно фингиране, вођене једино између аматера.

У прилог мојој тврдњи да је Теорија еволуције нејасна иде и читава прича о „пореклу човека“, о праволинијском „напредовању“ од „заједничког претка“ људи и мајмуна према хомо сапијенсу (наравно и према савременим приматама). Ово „напредовање“, дакако, није саставни део Теорије еволуције, али га људи углавном подразумевају, јер захтевају „смисао“ у променама. Због чега бисмо „напредовали“ ка нечему ако то не доноси побољшање (или барем и углавном потхрањује сујету, пошто се поредимо увек с *лошијим* од себе)?

Видимо, на основу већ стечене временске дистанце, откад се наука бави пореклом човека, проналажењем довољног и нарастајућег броја различитих остатака човеколиких бића, палеонтолошких и археолошких налаза, да је еволуција људског бића све само не „линеарна“, јер је истовремено постојало више засебних врста које су се међусобно, у мањој или већој мери, мешале. Па се тако мислило да су неандерталци изумрли, али они су се, макар делимично (20%), стопили, помешали с једним другим претком (којег обично сматрамо – собом) и постали – ми! У игри су још неки „преци“, те је тако идеја о праволинијском настанку данашњег човека као врсте већ одбачена.

Ако је „друштвено асимилована“ наука* схватила машину (преименовану у технологију) као еволуцију, „напредовање“ једне идеје ка другој, можда „бољој“ и „савршенијој“ (због самовољног увођења „вредновања“ које је политички тј. себични чин), онда ће наука у један час морати да се одрекне идеје еволуције, (не због пре-власти креационистичког** гледишта), већ због тога што се појавило више од једног исхода. Овај проблем је најочигледнији у случају политичке коректности код дефиниције (људске) „врсте“.

Трпање раса у исти кош, међутим, још и може да прође, али трпање глупака и мудраца у исти кош – има дале-косежне лоше последице (као на примеру демократије). При том, сасвим скорашње увођење у „игру“ појма „веш-тачке интелигенције“ долива уље на ватру и вероватно представља врхунац одбране идеје еволуције пред њено коначно утихнуће.

* Веома је тешко или немогуће схватити науку као независну од друшт-вено-политичког контекста, а да она не постане – мистика!

** Креационистичко гледиште јесте простачко подржавање маглови-те идеје „човека“ као до у танчине познатог, што не одговара истини. С друге стране, емпиријско схватање човека је одавно упало у апорију све нових и нових открића, тако да ни оно није створило прецизну представу о човеку, већ остаје само као обећање да ће „наука“ једног дана доћи и до „коначног“ одговора на питање „Шта је човек?“. И, на крају, креаци-онистичко мишљење, али једне друге врсте – јавља се као истинито. Не у смислу да је Бог створио човека, већ да је човек „створен“ у садашњем тренутку, не као последица стваралачког чина, већ као идеја која у потпу-ности измиче јасноћи.

Дефиниција људског бића као „сапијенса“ (знајућег) заиста трпи од неравномерне распоређености „интелигенције“ међу људима. Слично као и појам нације, појам сапијенса своди све на исту линију одговорности – нпр. ако хуље (припадници једне нације) почине злочин, онда је читава нација злочиначка. Оваква глупост опстаје у политичкој стварности као главни генератор „узрочности и последичности“ (око за око, зуб за зуб, расизам итд.). Наука није у стању нити је на положају да може о томе да суди и пресуди. Наука, својим (наводно неутралним) начином гледања, не доприноси разумевању основног људског стања, које, у већини случајева, заправо није „знајуће“. Ова „неутралност“ науке јесте „немоћ“ да се донесе суд, који је у сфери политичког. Наука, према томе, није генератор, машина која ствара савремени свет. Нешто друго то чини.

На све ово треба додати невероватну количину цензуре која прати (смишљање) приче.* Та прича мора да испуни одређене услове и да одговара (политичким) спецификацијама, јер се политика** у великој мери служи лажним и нејасним идејама/представама како би манипулисала „глупим масама“ и тако одржала себе као доминантну идеју-творца. Скоро сваки „народ“ је у старту себе сматрао бољим од других, „правим људима“ или пак „чистом расом“ док су остали били деградирани

* Тј. референтног система.

** Политика тј. сопство. Односно „идеја“.

и обезличени (варваризовани) како би се њима могло „оправдано“ поступати „нељудски“.* О овоме се много тога зна, али се „некако“ тај део приче није интегрисао у историјску представу о „напредовању“ човечанства. Идеализовање представе о људским бићима захтева строгу цензуру.

Већ видимо да је машина заиста прича (самопохвала, реклама), да је моћ која опстаје на начин заблуде јер производи бесконачно мноштво „чињеница“ које треба довести у „ред“. Тиме је идеја машине купила себи опрост тј. (бесконачно) време, јер Судњи дан се никада неће догодити (свакако не – сада).

Основне врсте прича своде се на: бајке (рекламе), трагедије и комедије. Бајке завршавају апстрактним „дугим и срећним животом“, производе пријатно осећање, утисак који траје и који се радо одржава тј. рециклира у стварности или сећању (али тај „дуги и срећни живот“ нема баш никакав садржај већ само маглу срећне будућности). Трагедије су о немилосрдном и неумитном раду машине која прождире људе, стварају тужно и несрећно осећање. Комедије, најближе опису хаоса и апсурда, спрдају се с настојањем да се уреди неред. Ако тражимо интелигенцију тј. мудрост (сапијенс) у овим причама, видећемо да је најмање има у бајкама (рекламама), које су препуне улепшавања, измишљотина и лажи. У трагедијама ћемо наћи опис механизма машине

* Римљани су, међутим, оно што је било боље код Грка, мудро асимилували, свесни да нису у свему најбољи.

(моћи) и сву његову неумитност и окрутност (политика). Комедије, пак, уместо апологије машине нуде анализу (деконструкцију) предубеђења и упарложених гледишта и пружају најбоље уточиште интелигенцији јер заправо и јесу производ интелигенције.*

* Тј. интелигентни референтни систем.

ЧЕТВРТА КАРТА ЕОНИЗМА И ПУЦАЊЕ СВИХ ПЕЧАТА

**О књизи огледа „Мит о Машини“
Слободана Шкеровића**

Појавом *Мита о Машини* у откровењској 2021. години, збирке кратких а дубоких огледа (вртлога и карусела за отресилог читаоца), Слободан Шкеровић довршава филозофско четворокњижје без премца. У њему се већ налазе књиге којима се често враћамо у овом еону – *Химера или Борі* (2008), *Вулканска филозофија* (2013) и *Поетика идеја* (2017).

Свака карта је овом књигом отворена и камен искушења преврнут, а да ниједан људски дух, тај беспрекорни комедијаш, није повређен више него што је било нужно током снимања ових интензивних *мисаоних извештаја*.

Да није било пандемије коронавируса, закључавања планете и откључавања духова, Шкеровића бисмо читали као племенитог чудака. Сада, када је већ победила Машина, са много лица а у сржи мало нијанси (зовимо је: строј, бирократија, идеологија, протокол, технологија, псеудоматематика или удружени злочиначки култи-

стичко-економски подухват; Шкеровић би рекао: живот сам), можемо без психичких препрека као што су онтички страх или морална грижа савести, са здравим узбуђењем уживати у питком штиву.

Оштро опредељен за аналитичност и моралну непоткупљивост, Шкеровић је уцеловио слику важног феномена српске културе и светске неоавангарде — сигнализма не само као уметничког, већ и као ретко разрађеног и јасног *филозофској њокреџи*. Мисаони континуум сигнализма — иако многолик и вишедимензионалан — данас видимо као поредак, метафизички канон, почев од сцијентистичких, митопоетичких и других поставки самог оснивача Мирољуба Тодоровића, до Шкеровићевог интелектуалног става, знаног као *еонизам*. Филозофски аспект сигнализма је, чини нам се данас, ништа мање важан од улоге овог покрета у светској култури и уметности, јасне још од утемељења покрета 1969. године.

Плодни и демонски привлачни Шкеровићев опус у 21. веку — реденик муња — показује удвојену каквоћу и у *Миџу о Маџини*. Духовни систем сија врлином истовремено песничком и филозофском, сваки израз и детаљ одају елеганцију класичног мермерног кipa. И при том, аутор не прави компромисе певајући о сликама и истинама које је видео као туриста у космосу, том забавном парку људске егзистенције.

О писцу

Слободан Шкеровић је сликар, песник, прозаиста, есејиста и уредник. Рођен је 27. септембра 1954. године у Београду. Студирао је сликарство на Факултету примењених уметности у Београду и Kunstakademie у Диселдорфу.

Песме и текстове објављује од 1976. у часописима *Хаику*, *Студент*, *Видици*, *Књижевна реч*, *Кораци*, *Сиварање*, *Сиџнал*, *Руковей*, *Савременик*, *Књижевне новине*, *Књижевни њрејед*, *Градина*, *Лейџојис Мајџице срјске*, *Нова зора*, *Срјска вила*, *Злајџна љреда*, *Знак Сајџиџе* и другим, а био је и уредник у Студенту и Видицима (1980–1982). Као аутор и уредник активно учествује у сигналистичком покрету од 2001. и у „Пројекту Растко“ од 2007. године.

Књижевни опус му одликују дужи поетски облици, као и интензивно разматрање односа традиционалне духовности и високе технологије, како у песмама, тако и у есејима и научнофантастичној прози.

Члан је Удружења ликовних уметника Србије, Удружења књижевника Србије и Удружења стрипских уметника Србије.

Изабрана библиографија

Поклон (песма), страна Б на сингл–плочи; страна А: ВИС „Идоли“, песме „Помоћ, помоћ“ и „Ретко те виђам с девојкама“, *Видици*, бр. 3. 1980,

- Речник Технологије, Видици*, посебан број, један од аутора, бр. 1–2, 1981.
- Срца* (песме), „Супернова“, Београд, 1987.
- Индијо* (песме), Библиотека „Сигнал“, Београд, 2005.
- Све доје Аркиуруса* (експериментална проза), Светске свеске Београдске мануфактуре снова, Београд, 2006.
- Химера или Борі* (есеји), „Златна едиција“, „Тардис“, Београд, 2008.
- Црна кујија* (песме), „Тардис“, Београд, 2010.
- Зајрљена деца* (песме), „Тардис“, Београд, 2010.
- Шаманијада* (роман), библиотека „Знак Сагите“, књига 59, „Everest Media“, Београд, 2012.
- Тамна сџрана силе* (роман), библиотека „Знак Сагите“, књига 69, „Everest Media“, Београд, 2013.
- Јерихон, Јерихон и њоеме Крома и Смрт њајерја* (песме), библиотека „Сигнал“, „Everest Media“, Београд, 2013.
- Земљофодија* (поетски роман), библиотека „Сигнал“, „Everest Media“, Београд, 2013.
- Невидљиви Марс* (поетски роман), библиотека „Сигнал“, „Everest Media“, Београд, 2013.
- Вулканска филозофија* (есеји), библиотека „Сигнал“, „Everest Media“, Београд, 2013.
- Дроздови у Паклу* (песме), библиотека „Сигнал“, „Everest Media“, Београд, 2013.
- Јеџа • Буди се, Будни • Јерихонска мануфактура* (песме), библиотека „Сигнал“, „Everest Media“, Београд, 2014.
- Пројекат Брандон* (роман-поема), библиотека „Сигнал“, „Everest Media“, Београд, 2014.
- Књија о Моритому* (песме), библиотека „Сигнал“, „Everest Media“, Београд, 2014.
- Кофер* (блог роман), библиотека „Сигнал“, „Everest Media“, Београд, 2014.
- Бизарни космојлов* (научнофантастична хаику поема), библиотека „Сигнал“, „Everest Media“, Београд, 2014.